

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 125/2021
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Ολομέλεια Α΄ Τμήματος Διακοπών
Συνεδρίαση της 13^{ης} Ιουλίου 2021**

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Ευγενία Βελώνη, Πρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, Βασιλική Πανταζή, Σπυρίδων Παπαγιαννόπουλος, Νίκη Μαριόλη, Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Στυλιανή Χαριτάκη, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης Αντιπρόεδροι του Ν.Σ.Κ., Θεόδωρος Ψυχογιός, Βασιλική Τύρου, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Αφροδίτη Κουτούκη, Δήμητρα Κεφάλα, Δημήτριος Αναστασόπουλος, Αλέξανδρος Ροϊλός, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Ευαγγελία Σκαλτσά, Αγγελική Καστανά, Ελένη Πασαμιχάλη, Παναγιώτης Παππάς, Θεόδωρος Τσιράς, Σταύρος Σπυρόπουλος, Ευσταθία Τσαούση, Γεώργιος Βαμβακίδης, Χρήστος Μητκίδης, Διονύσιος Χειμώνας, Βασιλική Παπαθεοδώρου, Παναγιώτα – Ελευθερία Δασκαλέα - Ασημακοπούλου, Χαράλαμπος Μπρισκόλας, Μαρία Σπάσου, Αικατερίνη Γαλάνη, Ευάγγελος Μαρίνης, Αναστασία Ζαφειριάδου, Νικόλαος Μουκαζής, Περικλής Αγγέλου, Θεόδωρος Ράπτης, Ευστράτιος Ηλιαδέλης, Φωτεινή Δεδούση, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητές: Θεόδωρος Ψυχογιός, Ευστράτιος Ηλιαδέλης, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθμό 306/8-2-2021 του Υπουργού Τουρισμού.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται: **α)** Εάν είναι νόμιμη η βεβαίωση που διενεργήθηκε σε βάρος της Κοινοπραξίας με την επωνυμία «Κ..Κ..Α..», με τον χρηματικό κατάλογο του Υπουργείου Τουρισμού, με αριθμό 2/27-12-2016 και

την πράξη βεβαίωσης του Κέντρου Ελέγχου Μεγάλων Επιχειρήσεων (Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ.), με αριθμό 424/04-07-2019, προς ανάκτηση από το Δημόσιο του χρηματικού ποσού από τόκους υπερημερίας που της επιδικάστηκε με την τελεσίδικη απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με αριθμό 1409/2009 και εισέπραξαν από το Δημόσιο τα μέλη της, διαιρετά, κατ' αναλογία της κοινοπρακτικής τους συμμετοχής και β) εάν, μετά την αναίρεση της προαναφερόμενης δικαστικής απόφασης, με τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, με αριθμούς 2170 και 2171/2015, τα μέλη της Κοινοπραξίας ενέχονται εις ολόκληρον ή διαιρετά, για την απόδοση στο Δημόσιο του χρηματικού ποσού που εισέπραξαν και ήδη βεβαιώθηκε σε βάρος της.

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Ολομέλεια Α΄ Τμήματος Διακοπών) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Από τα έγγραφα της Υπηρεσίας, τα στοιχεία του φακέλου που τα συνοδεύουν και σχετικούς με το ερώτημα φακέλους δικαστικών υποθέσεων, προκύπτει το ακόλουθο ιστορικό:

1. Με την απόφαση του Υπουργού Τουρισμού, με αριθμό 37/13-1-1995 (Β΄ 64), παραχωρήθηκε στην Κοινοπραξία με την επωνυμία «Κ..Κ..Α» (στο εξής η Κοινοπραξία) άδεια ίδρυσης, λειτουργίας και εκμετάλλευσης καζίνο στην περιοχή του Φλοίσβου Αττικής, η οποία στη συνέχεια ανακλήθηκε, ως μη νόμιμη, με την απόφαση της Υπουργού Ανάπτυξης, με αριθμό Τ/588/21.5.1996 (Β΄391). Αίτηση ακυρώσεως της πιο πάνω Κοινοπραξίας και των μελών αυτής κατά της ανακλητικής αυτής απόφασης απορρίφθηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας, με την απόφαση της Ολομέλειάς του, με αριθμό 2403/1997.

2. Μετά την ανάκληση της προαναφερθείσας άδειας ίδρυσης και λειτουργίας του καζίνο, το Ελληνικό Δημόσιο (στο εξής και Δημόσιο) απέδωσε άτοκα στην Κοινοπραξία το ποσόν των 11.000.000.000 δραχμών (32.281.732,72 €), το οποίο του είχε καταβάλει αυτή για την παραχώρηση της άδειας και των συνοδευτικών εγκαταστάσεων του καζίνο (απόφαση με αριθμό 920/6-6-1994 του Υπουργού Τουρισμού, Β΄422), ως «χρηματική προσφορά» (όπως το εν

λόγω κονδύλιο χαρακτηρίζεται στο άρθρο 3 της ως άνω 37/1995 απόφασης του Υπουργού Τουρισμού).

3. Ακολούθως, η Κοινοπραξία και οι εταιρείες - μέλη της άσκησαν, ενώπιον του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, κατά του Δημοσίου, την από 28/12/2000 αγωγή, με αίτημα να υποχρεωθεί αυτό, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 105 του ΕισΝΑΚ, άλλως των διατάξεων των άρθρων 197 και 198 Α.Κ., να τους καταβάλει τα αναφερόμενα στην αγωγή ποσά για τις ζημίες, που υπέστησαν εξαιτίας της ανάκλησης της προαναφερθείσας άδειας. Με την ίδια αγωγή οι ενάγουσες διεκδίκησαν, βάσει της διάταξης του άρθρου 904 Α.Κ., περί αδικαιολόγητου πλουτισμού, ποσό 16.108.277.587 δραχμών, το οποίο αντιστοιχούσε, κατά τους ισχυρισμούς τους, στην ωφέλεια που είχε το Δημόσιο από τους τόκους, τους οποίους οπωσδήποτε θα πλήρωνε, αλλά δεν πλήρωσε, γιατί δεν χρειάστηκε να δανειστεί το προαναφερόμενο ποσόν των 11.000.000.000 δραχμών, που διαφορετικά είναι βέβαιο ότι θα δανειζόταν και το οποίο υπολόγισαν με το επιτόκιο υπερημερίας για το χρονικό διάστημα από 13-01-1995 έως 05-09-1997, δηλαδή για το διάστημα που το Δημόσιο είχε διακρατήσει το πιο πάνω ποσό.

4. Η παραπάνω αγωγή απορρίφθηκε στο σύνολό της ως αβάσιμη με την απόφαση του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, με αριθμό 11419/2007. Ακολούθως, όμως, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών (Δ.Ε.Α), δικάζοντας κατ' έφεση των εναγουσών σε δεύτερο βαθμό, εξέδωσε την απόφαση, με αριθμό 1409/2009, με την οποία δέχθηκε εν μέρει την έφεση, μεταρρύθμισε την πρωτόδικη απόφαση, δέχθηκε εν μέρει την αγωγή κατά την επικουρική της βάση περί αδικαιολόγητου πλουτισμού και αναγνώρισε την υποχρέωση του Δημοσίου να καταβάλει στην Κοινοπραξία, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, το ποσό των 17.055.831,35 €, το οποίο αντιστοιχούσε σε τόκους υπερημερίας για το χρονικό διάστημα που το Δημόσιο διακρατούσε το αναφερθέν ποσό των 11.000.000.000 δραχμών και, συγκεκριμένα, από 14-01-1995 έως 06-11-1996. Κατά το σκεπτικό της δικαστικής αυτής απόφασης, η επιδίκαση των τόκων είχε ως αιτία το γεγονός ότι τα μέλη της Κοινοπραξίας, που είχαν προβεί στον δανεισμό της καταβληθείσας «χρηματικής προσφοράς» τους από διάφορες Τράπεζες, επιβαρύνθηκαν αντίστοιχα με τα συμφωνηθέντα, κατά περίπτωση, ποσά τόκων (σελ. 15 της απόφασης). Κατά της απόφασης αυτής, ασκήθηκαν, από

αμφότερα τα διάδικα μέρη, αντίθετες αναιρέσεις, ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

5. Πριν από την εκδίκαση των πιο πάνω αναιρετικών αιτήσεων, λόγω μη συμμόρφωσης του Δημοσίου στην προμνησθείσα 1409/2009 απόφαση του Δ.Ε.Α., η ως άνω Κοινοπραξία και οι εταιρείες- μέλη της, με την από 30-8-2012 αίτησή τους, προσέφυγαν στο Τριμελές Συμβούλιο Συμμόρφωσης του Δ.Ε.Α, το οποίο με το πρακτικό του, με αριθμό 27/31-10-2013, απεφάνθη ότι η Διοίκηση υποχρεούτο να συμμορφωθεί με την ως άνω τελεσίδικη απόφαση, παρά το γεγονός ότι κατ' αυτής είχαν ασκηθεί αιτήσεις αναιρέσεως, δεδομένου ότι οι τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις είναι αμέσως εκτελεστές.

6. Την 31-12-2014, το Ελληνικό Δημόσιο, μέσω της Τράπεζας της Ελλάδος και του Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ., κατόπιν έκδοσης των χρηματικών ενταλμάτων, με αριθμούς 144308/9-9-2014, 144456/26-11-2014 και 217208/28-11-2014, συνολικού καθαρού ποσού 23.553.697,48 €, μετά από την παρακράτηση των αναλογούντων φόρων και τελών, προέβη σε ικανοποίηση μόνο των κοινοπρακτούντων μελών και όχι της Κοινοπραξίας, είτε με καταβολή, είτε με συμψηφισμούς, με βεβαιωμένες και ληξιπρόθεσμες οφειλές ορισμένων από τα κοινοπρακτούντα μέλη. Το καθαρό προς πληρωμή ποσό σε κάθε μέλος υπολογίσθηκε ανάλογα με το ποσοστό συμμετοχής του στις κερδοζημίες της Κοινοπραξίας, όπως αναφέρεται στο από 11-11-1994 ιδιωτικό συμφωνητικό σύστασής της. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι τρία μέλη της Κοινοπραξίας δεν εισέπραξαν κανένα χρηματικό ποσό, ενώ ένα μέλος εισέπραξε μικρότερο ποσό, λόγω παρακράτησης των καταβλητέων χρημάτων από το Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ., ελλείψει φορολογικής ενημερότητας αυτών (βλ. παράγραφο 10 της παρούσας).

7. Στη συνέχεια, το Συμβούλιο της Επικρατείας, με τις αποφάσεις του, με αριθμούς 2170 και 2171/2015, έκανε εν μέρει δεκτές τις ως άνω αναιρέσεις του Ελληνικού Δημοσίου και της Κοινοπραξίας κατά της απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με αριθμό 1409/2009. Ειδικότερα, με την πρώτη από τις αποφάσεις αυτές το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η κρίση του Διοικητικού Εφετείου ότι συνέτρεξε πλουτισμός του Δημοσίου από τους αναφερθέντες τόκους ήταν εσφαλμένη, περαιτέρω δε, επειδή έκρινε ότι η υπόθεση έχρηζε διευκρινίσεων, ως προς το πραγματικό, την παρέπεμψε στο Διοικητικό Εφετείο, για νέα κρίση. Το τελευταίο αυτό Δικαστήριο με την

απόφασή του, με αριθμό 5357/2017, απέρριψε τελεσιδίκως το επικουρικό αίτημα της αγωγής της Κοινοπραξίας και των μελών της περί αδικαιολόγητου πλουτισμού του Δημοσίου ως αναπόδεικτο, έκανε εν μέρει δεκτή την έφεσή τους και αναγνώρισε ότι το Δημόσιο οφείλει να καταβάλει: (α) στην εταιρεία «Α.Τ Α.Ε.» το ποσό των 142.550,03 € και (β) στην εταιρεία «Κ. ΑΞΤΕ» το ποσό των 242.198,71 €, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής μέχρι την εξόφληση.

8. Κατά της τελευταίας αυτής απόφασης του Δ.Ε.Α. κατατέθηκαν αναιρετικές αιτήσεις, τόσο από την πλευρά της Κοινοπραξίας και των μελών της, όσο και από την πλευρά του Ελληνικού Δημοσίου, οι οποίες συζητήθηκαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας κατά τη δικάσιμο της 6-7-2020 και αναμένεται η έκδοση απόφασης.

9. Το Υπουργείο Τουρισμού, μετά την έκδοση των πιο πάνω αναιρετικών αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας (2170 και 2171/2015), με το έγγραφό του, με αριθμό 24615/27-12-2016, απέστειλε στο Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ. προς βεβαίωση και ανάκτηση από το Δημόσιο, χρηματικού ποσού συνολικού ύψους 30.541.620,19 €, υπό τον Κωδικό Αριθμού Εσόδου (Κ.Α.Ε.) 3919, σχετική τριπλότυπη περιληπτική κατάσταση βεβαίωσης και τον χρηματικό κατάλογο, με αριθμό 2/2016. Στο πιο πάνω έγγραφο και στον συνημμένο χρηματικό κατάλογο αναγράφεται μεν ως υπόχρεος η Κοινοπραξία για το συνολικό αυτό ποσό, ωστόσο, στον επίσης συνημμένο πίνακα (με αριθμ.1), γίνεται αναλυτική αναφορά των επί μέρους χρηματικών ποσών που καταβλήθηκαν από το Δημόσιο (ή συμψηφίστηκαν) χωριστά σε κάθε κοινοπρακτούν μέλος της, με βάση την απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με αριθμό 1409/2009.

10. Στα προαναφερόμενα έγγραφο και πράξεις (τριπλότυπη περιληπτική κατάσταση και χρηματικό κατάλογο) του Υπουργείου Τουρισμού δεν υπάρχει καμία, άμεση ή έμμεση, αναφορά περί της εις ολόκληρον ευθύνης των αναφερόμενων εκεί εταιρειών προς απόδοση του συνόλου της επίμαχης οφειλής των 30.541.620,19 €. Συγκεκριμένα, στον χρηματικό κατάλογο (και στον συνημμένο σε αυτόν, πίνακα 1) καταγράφονται τα εισπραχθέντα, από τα κοινοπρακτούντα μέλη, χρηματικά ποσά ως εξής: α) «Μ..Ε. Σ.Α.»: κανένα ποσό, λόγω μηδενικής εισπραχθείς ή συμψηφισμού, β) «Α.Β.Ε.Τ.Ε. Τ..Μ.. Τ..»: 1.742.376,15 € (συμψηφισθέντα), γ) «Α.. Α.Τ.Ε.»: 3.768.591,60

(συμφηφισθέντα), δ) «Π.. Α.Τ.Ε.»: 5.652.887,40, από τα οποία συμφηφισθέντα με Δημόσιο: 1.596.324,15, ε) «Α.. Α.Τ.Ε.»: 5.652.887,40 (συμφηφισθέντα), στ) «S..I..I.. LTD.» κανένα ποσό, λόγω μηδενικής είσπραξης και ζ) «I..I..H.. S.A.» κανένα ποσό, λόγω μηδενικής είσπραξης. Σύνολο αναγραφόμενης, στον πίνακα 1, οφειλής: 16.816.742,55 €.

11. Ωστόσο, το Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ., μετά την ταμειακή βεβαίωση της εν λόγω οφειλής (με την πράξη με αριθμό 424/4-7-2019), επισπεύδει την είσπραξη του συνολικού ποσού, που έχει βεβαιωθεί σε βάρος της Κοινοπραξίας, από όλα τα κοινοπρακτούντα μέλη της εις ολόκληρον, ανεξάρτητα αν αυτά έχουν εισπράξει πολύ μικρότερα ποσά ή κανένα απολύτως χρηματικό ποσό, με την εξής επιχειρηματολογία: *«Με τις διατάξεις της παραγρ. 1 του άρθρου 9 του ν. 2523/97 ορίζεται ότι, προκειμένου για κοινοπραξίες επιτηδευματιών, κοινωνίες αστικού δικαίου και αστικές εταιρείες, το πρόστιμο επιβάλλεται σε βάρος αυτών και κοινοποιείται στα μέλη τους, καθένα από τα οποία ευθύνονται εις ολόκληρο. Τα μέλη των κοινοπραξιών και αστικών εταιρειών, που ασκούν επιχείρηση, ευθύνονται αλληλέγγυα σε ολόκληρο για τις κύριες και πρόσθετες οφειλές από φόρους, τέλη, εισφορές και πρόστιμα για φορολογικές παραβάσεις γενικά που αφορούν τις συγκεκριμένες εταιρείες και είναι βεβαιωμένες στο όνομά τους. Σχετικές διατάξεις: άρθρο 4§10 του ν. 1882/90, άρθρο 741 Α.Κ., 20 του Εμπορικού Νόμου και 2 του β.δ. 2/14-5-1835 «Περί αρμοδιότητος των Εμποροδικείων», άρθρα 293 και 249 του ν. 4072/12 σε συνδυασμό με τις αποφάσεις ΣΤΕ 708/2008 και ΣΤΕ 2019/2001»* (σχ. το έγγραφό του, με αριθμό πρωτ. 8411/26-05-2021).

12. Κατά των παραπάνω εγγράφου και χρηματικού καταλόγου ασκήθηκαν, στο Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, οι από 30-12-2016 (αρ. εισαγ. ΠΡ10426/16) και από 29-12-2016 (αρ. εισαγ. ΠΡ 10230/16) προσφυγές, από την Κοινοπραξία και από το μέλος αυτής με την επωνυμία «Π.. Α.Τ.Ε.», αντίστοιχα, με αρχικώς ορισθείσα δικάσιμο την 25-09-2019 και ήδη, λόγω αναβολών, τη δικάσιμο της 29-09-2021. Η Κοινοπραξία, με την ως άνω προσφυγή της, πλήττει, εκτός των άλλων, ως μη νόμιμη την σε βάρος της επιδιωκόμενη ανάκτηση του χρηματικού ποσού που κατέβαλε το Δημόσιο, με το επιχείρημα ότι το ποσόν αυτό καταβλήθηκε αποκλειστικά και μόνον στα κοινοπρακτούντα μέλη της, ενώ η εταιρεία «Π.. Α.Τ.Ε.» με την προσφυγή της προβάλλει αιτιάσεις σχετιζόμενες με τη νομιμότητα της διαδικασίας ανάκτησης

(έλλειψη νομίμου τίτλου κλπ.). Οι ίδιες ως άνω προσφεύγουσες άσκησαν και αιτήσεις περί αναστολής της πράξης και του χρηματικού καταλόγου, επί των οποίων εκδόθηκαν οι με αριθμό 268 και 267/2017 αποφάσεις του πιο πάνω Δικαστηρίου (σε Συμβούλιο), αντίστοιχα, οι οποίες διέταξαν την αναστολή εκτέλεσης της πράξης και του χρηματικού καταλόγου, μόνον ως προς το πρόσωπο των αιτουσών. Ειδικότερα, ως προς την αιτούσα Κοινοπραξία το Δικαστήριο (απόφαση 268/2017) χορήγησε την αναστολή, κατά συνεκτίμηση της προβληματικής οικονομικής κατάστασής της και του γεγονότος ότι αυτή δεν είχε εισπράξει καν το υπό ανάκτηση χρηματικό ποσόν.

13. Επίσης, η ως άνω Κοινοπραξία και ορισμένα από τα μέλη αυτής, έχουν ασκήσει κατά του Δημοσίου, ενώπιον του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, την από 27-2-2020 αγωγή αποζημίωσης (Αριθ. Εισαγ. ΑΓ1220/ 27-2-2020), η οποία δεν έχει προσδιοριστεί προς εκδίκαση. Με την εν λόγω αγωγή αξιώνεται αποθετική ζημία, την οποία, κατά την άποψη των εναγουσών, υπέστησαν αυτές λόγω απώλειας των τόκων (ύψους 47.273.008,33 € και, επικουρικά, ύψους 5.122.034,73 €), που αναλογούν στο ποσό των 11.000.000.000 δραχμών, καταβληθέν από αυτές προς το Δημόσιο, από την ημερομηνία καταβολής του μέχρι την άτοκη επιστροφή του από αυτό.

14. Από την ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Π.. Α.Τ.Ε.» και τον Κ..Κ.. έχει ασκηθεί ομοίως κατά του Δημοσίου, ενώπιον του αυτού ως άνω Δικαστηρίου, και η από 10-4-2020 αγωγή αποζημίωσης (Αριθ. Εισαγ. ΑΓ1678/10-4-2020), η οποία δεν έχει προσδιοριστεί προς εκδίκαση. Με την εν λόγω αγωγή αξιώνεται αποζημίωση, αφενός μεν για ανόρθωση της «υλικής και ηθικής» ζημίας της εταιρείας, ύψους 1.997.997,91 € και αφετέρου 50.000 € για ηθική βλάβη του ενάγοντος. Κατά τους ισχυρισμούς των εναγόντων, η ζημία τους οφείλεται στη βλάβη που υπέστησαν αυτοί, **(α)** αφενός μεν λόγω παράνομης καταβολής από το Δημόσιο του επιδικασθέντος ποσού, δυνάμει της απόφασης του Δ.Ε.Α., με αριθμό 1409/2009, προς τα μέλη της Κοινοπραξίας και όχι απευθείας στην τελευταία, στην οποία είχε επιδικαστεί το ως άνω χρηματικό ποσόν και **(β)** αφετέρου λόγω παράνομης διαδικασίας ανάκτησης του ως άνω καταβληθέντος ποσού από το Δημόσιο (μετά τις με αριθμό 2170 και 2171/2015 αναιρετικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας) και δη ανάκτησης εις ολόκληρον από όλα τα μέλη της

Κοινοπραξίας, παρά το γεγονός ότι το σχετικό ποσόν είχε καταβληθεί σε αυτά διαιρετά, κατ' αναλογία της κοινοπρακτικής συμμετοχής τους.

15. Ενόψει όλων των παραπάνω περιστατικών, υποβλήθηκε από τον Υπουργό Τουρισμού στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Ν.Σ.Κ.) το εξεταζόμενο ερώτημα, το οποίο, με την πράξη με αριθμό 93512/8-7-2021 της Προέδρου του, παραπέμφθηκε στην Ολομέλεια του Α΄ Τμήματος Διακοπών, σύμφωνα με τα άρθρα 6 παρ. 5 και 43 παρ. 1 του Οργανισμού του (ν.3086/2002, Α΄324).

Επί του παραδεκτού του ερωτήματος

16. Κατ' αρχάς, η Ολομέλεια προέβη στη διερεύνηση του παραδεκτού υποβολής του ερωτήματος μόνο από τον Υπουργό Τουρισμού ή εάν, ενόψει της συνάφειάς του με τη διαδικασία είσπραξης του επίμαχου χρηματικού ποσού από το Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ., ήταν απαραίτητη η υποβολή ή η προσυπογραφή του και από τον Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.).

17. Επί του προκριματικού αυτού ζητήματος διεξήχθη συζήτηση και ψηφοφορία μεταξύ των μελών της Ολομέλειας και διατυπώθηκαν δύο (2) γνώμες.

18. Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, που απαρτίστηκε από τους: Ευγενία Βελώνη, Πρόεδρο του Ν.Σ.Κ., Βασιλική Πανταζή, Σπυρίδωνα Παπαγιαννόπουλο, Νίκη Μαριόλη, Ανδρέα Ανδρουλιδάκη, Στυλιανή Χαριτάκη, Αντιπροέδρους του Ν.Σ.Κ., Θεόδωρο Ψυχογιού, Βασιλική Τύρου, Αφροδίτη Κουτούκη, Δήμητρα Κεφάλα, Δημήτριο Αναστασόπουλο, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Αγγελική Καστανά, Ελένη Πασαμιχάλη, Παναγιώτη Παππά, Θεόδωρο Τσιρά, Σταύρο Σπυρόπουλο, Ευσταθία Τσαούση, Γεώργιο Βαμβακίδη, Χρήστο Μητκίδη, Διονύσιο Χειμώνα, Βασιλική Παπαθεοδώρου, Παναγιώτα- Ελευθερία Δασκαλέα - Ασημακοπούλου, Χαράλαμπος Μπρισκόλα, Αικατερίνη Γαλάνη, Ευάγγελο Μαρίνη, Αναστασία Ζαφειριάδου, Νικόλαο Μουκαζή, Περικλή Αγγέλου και Ευστράτιο Ηλιαδέλη, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (**ψηφοί 30**), το ερώτημα υποβάλλεται παραδεκτά μόνον από τον Υπουργό Τουρισμού, δηλαδή από την Αρχή που προέβη στην εν ευρεία εννοία βεβαίωση της προς ανάκτηση οφειλής, ενώ, εξάλλου, η επ' αυτού γνωμοδότηση δεν μπορεί να αποκτήσει δεσμευτικότητα έναντι των οργάνων της Α.Α.Δ.Ε., κατά το άρθρο 7 παρ. 4 του ν. 3086/2002, εάν δεν τύχει

αποδοχής και από τον Διοικητή αυτής, γεγονός που σαφώς αναπληρώνει τη μη συμμετοχή του τελευταίου στη διαδικασία υποβολής του ερωτήματος.

19. Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, που απαρτίστηκε από τους: Παναγιώτη Παναγιωτουνάκο, Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, Αντιπροέδρους του Ν.Σ.Κ., Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Αλέξανδρο Ροϊλό, Ευαγγελία Σκαλτσά, Μαρία Σπάσου, Θεόδωρο Ράππη και Φωτεινή Δεδούση, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (**ψηφοί 8**) το ερώτημα δεν υποβάλλεται παραδεκτά, καθόσον αυτό έπρεπε να υποβληθεί ή, τουλάχιστον, να προσυπογραφεί, και από τον Διοικητή της Α.Α.Δ.Ε, δεδομένου ότι συνδέεται στενά με τη διαδικασία είσπραξης του επίμαχου χρηματικού ποσού από υπηρεσία της (Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ).

Νομοθετικό πλαίσιο

20. Στα άρθρα 480, 741, 759 και 904 του Αστικού Κώδικα προβλέπονται τα εξής:

«Άρθρο 480 - Σε περίπτωση αμφιβολίας η ενοχή δεν είναι εις ολόκληρον.

Αν περισσότεροι οφείλουν διαιρετή παροχή ή αν περισσότεροι έχουν δικαίωμα σε διαιρετή παροχή, σε περίπτωση αμφιβολίας κάθε οφειλέτης έχει την υποχρέωση να καταβάλει και κάθε δανειστής έχει το δικαίωμα να λάβει ίσο μέρος.

Εταιρία

Άρθρο 741- Έννοια.

Με τη σύμβαση της εταιρίας δύο ή περισσότεροι έχουν αμοιβαίως υποχρέωση να επιδιώκουν με κοινές εισφορές κοινό σκοπό και ιδίως οικονομικό.

Άρθρο 759 -Υποχρεώσεις απέναντι σε τρίτους.

Οι υποχρεώσεις που γεννήθηκαν απέναντι σε τρίτους από την διαχείριση ή την αντιπροσώπευση της εταιρίας βαρύνουν όλους τους εταίρους κατά το λόγο της εταιρικής μερίδας του καθενός

Αδικοιολόγητος πλουτισμός

Άρθρο 904 -Έννοια

Όποιος έγινε πλουσιότερος χωρίς νόμιμη αιτία από την περιουσία ή με ζημία άλλου έχει υποχρέωση να αποδώσει την ωφέλεια. Η υποχρέωση αυτή γεννιέται ιδίως σε περίπτωση παροχής αχρεώστητης ή παροχής για αιτία που δεν επακολούθησε ή έληξε ή αιτία παράνομη ή ανήθικη. Με παροχή εξομοιώνεται και η συμβατική αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει χρέος».

21. Στο άρθρο και 293 του ν. 4072/2012 (Α'86) ορίζονται τα ακόλουθα:

«Άρθρο 293 - Εφαρμοζόμενες διατάξεις.

1. Η κοινοπραξία είναι εταιρεία χωρίς νομική προσωπικότητα. Εφόσον καταχωρισθεί στο Γ.Ε.ΜΗ. ή εμφανίζεται προς τα έξω, αποκτά, ως ένωση προσώπων, ικανότητα δικαίου και πτωχευτική ικανότητα. 2. Στην κοινοπραξία που συστήθηκε με σκοπό το συντονισμό της δραστηριότητας των μελών της εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για την αστική εταιρεία. Η σύμβαση κοινοπραξίας μπορεί να προβλέπει ότι για τις υποχρεώσεις της κοινοπραξίας έναντι τρίτων τα κοινοπρακτούντα μέλη θα ευθύνονται εις ολόκληρον. 3. Εφόσον η κοινοπραξία ασκεί εμπορική δραστηριότητα, καταχωρίζεται υποχρεωτικά στο Γ.Ε.ΜΗ. και εφαρμόζονται ως προς αυτήν αναλόγως οι διατάξεις για την ομόρρυθμη εταιρεία.

22. Εξάλλου, από το άρθρο 249 παρ. 1 του ν.4072/2012 προβλέπεται: *«1. Ομόρρυθμη είναι η εταιρεία με νομική προσωπικότητα που επιδιώκει εμπορικό σκοπό και για τα χρέη της οποίας ευθύνονται παράλληλα όλοι οι εταίροι απεριόριστα και εις ολόκληρον»,* ενώ στο άρθρο 22 του Εμπορικού Νόμου (Β.Δ. της 19 Απριλίου/1 Μαΐου 1835), πριν από την κατάργησή του με την διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 294 του ν. 4072/2012 οριζόταν: *«Οι ομόρρυθμοι συνεταίροι, οι αναφερόμενοι εις το καταστατικόν της εταιρείας έγγραφον, υπόκεινται αλληλεγγύως εις όλας τας υποχρεώσεις της εταιρείας, αν και υπογεγραμμένας παρ` ενός μόνου των συνεταίρων, υπό την εταιρικήν όμως επωνυμίαν».*

23. Περαιτέρω, στο άρθρο 4 παρ. 10 του ν. 1882/1990 (Α΄43) ορίζονται τα εξής:

«10. Για τις κοινοπραξίες, τις κοινωνίες και τις αστικές εταιρείες, που ασκούν επιχείρηση, οι οφειλές κύριες και πρόσθετες, από φόρους, τέλη, εισφορές και από πρόστιμα για φορολογικές παραβάσεις γενικά που αφορούν αυτές βεβαιώνονται στο όνομά τους, η ευθύνη όμως για την καταβολή των οφειλών αυτών βαρύνει αλληλεγγύως και σε ολόκληρο καθένα από τα μέλη τους».

24. Τέλος, στο άρθρο 9 παρ. 1 του ν. 2523/1997(Α΄179) προβλέπεται:

«Επιβολή προστίμων - Διοικητική επίλυση της διαφοράς

1. Το πρόστιμο επιβάλλεται σε βάρος του παραβάτη φυσικού προσώπου και στις εταιρίες ομόρρυθμες, ετερόρρυθμες, περιορισμένης ευθύνης, ανώνυμες, καθώς και στους συνεταιρισμούς και στα λοιπά ημεδαπά ή αλλοδαπά νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, σε βάρος του νομικού προσώπου. Στις κοινοπραξίες επιτηδευματιών, κοινωνίες αστικού δικαίου και αστικές

εταιρείες το πρόστιμο επιβάλλεται σε βάρος αυτών και κοινοποιείται στα μέλη τους, το καθένα από τα οποία ευθύνεται εις ολόκληρον».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και του όλου νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν με το εξεταζόμενο ερώτημα, κατά την ομόφωνη γνώμη των μελών της Ολομέλειας, συνάγονται τα ακόλουθα:

25. Η ταμειακή βεβαίωση του συνόλου της επίμαχης οφειλής των 30.541.620,19 € που διενεργήθηκε σε βάρος της Κοινοπραξίας είναι νόμιμη, διότι, σύμφωνα με την κρατούσα, μετά την απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, με αριθμό 14/2007, πάγια νομολογία, οι εταιρείες που δεν έχουν νομική προσωπικότητα, όπως είναι και οι ενώσεις νομικών ή και φυσικών προσώπων με πρόθεση εταιρικής συνεργασίας και ενέργεια εμπορικών πράξεων με εταιρικό σκοπό (κοινοπραξίες), είναι και φορείς των κατ' ιδίαν δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μελών τους (βλ. όμοιες ΑΠ 1938/2017, 626/2016, 335/2015, 241/2010, 2138/2007). Τούτο συνάγεται από το γεγονός ότι εν λόγω εταιρείες και ενώσεις προσώπων, μολοντί δεν είναι αυτοτελείς φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, μπορούν, κατ' εξαίρεση του κανόνα της πρώτης παραγράφου του άρθρου 62 Κ.Πολ.Δ, που υπαγορεύτηκε από την ανάγκη της δικονομικής διευκόλυνσεως των συναλλασσομένων με την ένωση τρίτων, να είναι διάδικοι και να παρίστανται στο δικαστήριο με τα πρόσωπα που κατά το καταστατικό τις αντιπροσωπεύουν ή που διαχειρίζονται τις υποθέσεις τους. Εφόσον δε απονεμήθηκε από το νομοθέτη στις εν λόγω εταιρείες και ενώσεις προσώπων η ικανότητα να είναι διάδικοι, αυτονόητη είναι και η ως άνω συνέπεια, να είναι δηλαδή αυτές και φορείς των κατ' ιδίαν δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μελών τους.

Κατόπιν αυτών, παρά το γεγονός ότι η Κοινοπραξία στην οποία αφορά το ερώτημα, πράγματι, δεν εισέπραξε κανένα χρηματικό ποσό, εντούτοις νομίμως επιδιώκεται από το Δημόσιο η ανάκτηση από αυτήν, ως φορέα των υποχρεώσεων των μελών της, του συνόλου του παραπάνω ποσού, το οποίο αχρεωστήτως καταβλήθηκε στα μέλη της, και, ως εκ τούτου, οφείλεται από

αυτά στο Δημόσιο, ως αδικαιολογήτως πλουτήσαντα, σύμφωνα με όσα κατωτέρω αναλυτικώς αναπτύσσονται.

26. Επισημαίνεται, πάντως, ότι το Υπουργείο Τουρισμού, ως Αρχή η οποία βεβαίωσε εν ευρεία εννοία την επίμαχη οφειλή, πρέπει, στο πλαίσιο της αρχής της νομιμότητας που διέπει την δράση της, να επανεξετάσει την εμφανιζόμενη έλλειψη πλήρους αντιστοίχισης του βεβαιωθέντος, σε βάρος της Κοινοπραξίας, ποσού των 30.541.620,19 €, προς τα εισπρακτέα από τις εταιρείες-μέλη της χρηματικά ποσά και, στην περίπτωση που ήθελε, μετά βεβαιότητας, πιστοποιηθεί αρμοδίως ότι επιδιώκεται η είσπραξη ήδη παρακρατηθέντων στην πηγή χρηματικών ποσών για φόρους, τέλη χαρτοσήμου και Ο.Γ.Α., να προβεί στην εκκαθάριση και έκπτωση του αντίστοιχου ποσού, κατά το μέρος που υπερβαίνει το πράγματι εισπρακτέο χρηματικό ποσό.

27. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 904 παρ. 1 ΑΚ, όποιος έγινε πλουσιότερος χωρίς νόμιμη αιτία από την περιουσία ή με ζημία άλλου έχει υποχρέωση να του αποδώσει την ωφέλεια που έχει αποκομίσει. Η υποχρέωση αυτή γεννάται, ιδίως, σε περίπτωση παροχής αχρεώστητης ή παροχής για αιτία που δεν επακολούθησε ή έληξε ή για αιτία παράνομη ή ανήθικη, αλλά και σε κάθε περίπτωση, κατά την οποία από την παροχή του δότη γίνεται πλουσιότερος ο λήπτης χωρίς νόμιμη αιτία. Πλουτισμός, εξάλλου, του υπόχρεου είναι κάθε βελτίωση της περιουσιακής του κατάστασης, δηλαδή, είτε θετική επαύξηση της περιουσίας του (ήτοι, αύξηση του ενεργητικού ή μείωση του παθητικού της), είτε αποθετική (ήτοι, αποφυγή ελάττωσης της περιουσίας) (βλ. Α.Π. 359/2020, ΣτΕ 2170/2015, ΝΣΚ 19/2020, Μιχ. Σταθόπουλο, Επιτομή Γεν. Ενοχ. Δικαίου, έκδ. 2004, σελ. 333).

28. Κατά την έννοια της πιο πάνω διάταξης, βασική προϋπόθεση της απαίτησης από αδικαιολόγητο πλουτισμό είναι η ύπαρξη άμεσης περιουσιακής μετακίνησης μεταξύ του πλουτισμού του λήπτη και της ζημίας άλλου. Δηλαδή, για να είναι βάσιμη η αξίωση από αδικαιολόγητο πλουτισμό πρέπει να υφίσταται άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παροχής ή της ζημίας του καταβαλόντος αφενός και του πλουτισμού του λήπτη αφετέρου, έτσι ώστε το ένα να αποτελεί την αιτία του άλλου (βλ. ΑΠ 1524/2017, 338/2016, 2266/2013, 1899/2011, 1627/2010, 1773, 206/2007, ΕφΔωΔ

190/2019, Μιχ. Σταθόπουλο, ό.π., ως και στην «Κατ' άρθρο ερμηνεία Α.Κ.» υπό άρθρ. 904, σ. 600, 601).

29. Συνεπώς, το βασικό κριτήριο, για τον προσδιορισμό του δικαιούχου της αξίωσης από τον αδικαιολόγητο πλουτισμό, είναι το ουσιαστικό κριτήριο της ζημίας που υπέστη αυτός, ενώ για τον προσδιορισμό του υποχρέου σε απόδοση, το επίσης ουσιαστικό κριτήριο του αδικαιολόγητου πλουτισμού του, εξαιτίας του οποίου γεννάται νόμιμη υποχρέωσή του να αποδώσει το εκ μέρους του κτηθέν όφελος στον αδικαιολογήτως ζημιωθέντα (βλ. πιο πάνω νομολογία). Ο πλουτισμός πρέπει να είναι πραγματικός, υπό την έννοια ότι ο λήπτης πράγματι αποκόμισε ωφέλεια, ενώ δεν αρκεί η περιαγωγή του λήπτη σε κατάσταση, η οποία έδινε δυνατότητα προσπορισμού ωφέλειας ούτε η θεωρητική δυνατότητα για αποκόμιση αυτής (ΣΤΕ 2170/2015). Η σύνδεση δε της ενοχής από αδικαιολόγητο πλουτισμό μόνο μεταξύ του πράγματι ζημιωθέντος και του πράγματι πλουτήσαντος είναι τόσο ισχυρή, ώστε ακόμη και στην περίπτωση της λεγόμενης «αλυσίδας πλουτισμών», η οποία υφίσταται στις περιπτώσεις αλληπάλληλων αδικαιολόγητων μεταβιβάσεων του πλουτισμού, ο αρχικός μεταβιβάσας-ζημιωθείς δεν έχει αξίωση κατά του αρχικού λήπτη, αλλά μόνον κατά του τελικώς αποκτήσαντος, καθόσον ζημιωθείς και πλουτήσας - άρα δανειστής και οφειλέτης της αξίωσης αδικαιολογήτου πλουτισμού- είναι τα δύο αυτά πρόσωπα, αντίστοιχα (ΑΠ 1899/2011, 1773/2007, Μ. Σταθόπουλος, ό.π.).

30. Άλλωστε, από την συνδυαστική ερμηνεία των διατάξεων των άρθρων 904 παρ.1 εδ. α' και 480 του Α.Κ., που ορίζει ότι, σε περίπτωση αμφιβολίας, η ενοχή δεν είναι εις ολόκληρον και ότι οι περισσότεροι, που οφείλουν διαιρετή παροχή, έχουν υποχρέωση να καταβάλουν ο καθένας από ίσο μέρος, συνάγεται ότι, στην περίπτωση κατά την οποία οι πλουτήσαντες είναι περισσότεροι του ενός, όπως στην περίπτωση του ερωτήματος, κάθε ένας από αυτούς, αν ειδικά δεν προβλέπεται άλλως (π.χ. Α.Κ. 926), ευθύνεται έναντι του ζημιωθέντος αποκλειστικά για τον πλουτισμό, που περιήλθε και σώζεται στη δική του περιουσία, δηλαδή η σχετική ενοχή είναι διαιρετή, με βάση το επί μέρους περιουσιακό όφελος εκάστου πλουτήσαντος και όχι εις ολόκληρον (ad hoc ΑΠ 1266/1996, Κ. Καλαβρός, Σχόλια υπό την ΟΛΑΠ 14/2007, ΕπΚΠολΔ, 2008, σελ. 46, Β. Βαθρακοκοίλης, ΕΡΝΟΜΑΚ, άρθρ.

481, σελ. 701, Αν. Βαλτούδης, Σύντ. Ερμηνεία Α.Κ., εκδ. Σάκκουλα, 2010, υπό άρθρ. 904 Α.Κ., σελ. 1789, Πουρνάρας, ΕφΑΔ 2008, σελ. 938, 943).

31. Σημειώνεται δε, ότι, κατά πάγια νομολογία, παροχή για αιτία που έληξε είναι και η καταβολή, η οποία έγινε σε εκτέλεση απόφασης δικαστηρίου, αν η απόφαση αυτή εξαφανισθεί, εν όλω ή εν μέρει, με νέα απόφαση (συνήθως ανώτερου) δικαστηρίου, συνεπεία άσκησης ενδίκου μέσου, γεγονός που νομιμοποιεί τον καταβαλόντα σε αναζήτηση του οφέλους από τον λαβόντα και πλουτήσαντα (ad hoc ΑΠ 1217/2019, 1524/2017, 286/2005).

32. Σε συνέπεια όσων έχουν προαναφερθεί, είναι σαφές ότι το Ελληνικό Δημόσιο, μετά την έκδοση των αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας, με αριθμούς 2170 και 2171/2015, νομίμως επισπεύδει την αναζήτηση των στο ιστορικό κονδυλίων, ως αχρεωστήτως καταβληθέντων, από τις εταιρείες – μέλη της Κοινοπραξίας, καθόσον και η εξόφληση της οφειλής του Δημοσίου, με βάση την τελεσίδικη απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με αριθμό 1409/2009, είχε επέλθει (με καταβολές ή συμψηφισμούς) απευθείας προς τις εταιρείες αυτές, ως αυτοτελείς νομικές και περιουσιακές οντότητες, κατά το μέρος της κοινοπρακτικής συμμετοχής τους, χωρίς την παρεμβολή τρίτου προσώπου, πέραν του ότι και στην περίπτωση που παρεμβάλλεται τρίτος δικαιούχος, μη πλουτήσας, η υποχρέωση προς απόδοση του πλουτισμού βαρύνει και πάλι τον πράγματι πλουτήσαντα (βλ. σχετικό παράδειγμα σε Μιχ. Σταθόπουλο, Επιτομή Γεν. Ενοχ. Δικαίου, εκδ. 2004, σελ. 346, παράγρ. 92).

33. Επομένως, στην προκειμένη περίπτωση, ο αδικαιολόγητος πλουτισμός εντοπίζεται πρωτογενώς μόνο στην περιουσία των ως άνω εταιρειών και, ως εκ τούτου, κάθε μία από αυτές ευθύνεται διακεκριμένα σε απόδοση του δικού της πλουτισμού στο Δημόσιο, ήτοι όχι εις ολόκληρον αλλά διαιρετά και μέχρι του ύψους του ποσού που πράγματι ωφελήθηκε η περιουσία της. Την άποψη αυτή ενισχύει και η επιμεριστική παράθεση από το Υπουργείο Τουρισμού των προς βεβαίωση ποσών στον συνημμένο στο σχετικό χρηματικό κατάλογο, πίνακα με αριθμό 1, βάσει του εισπραχθέντος, από τα παραπάνω μέλη της Κοινοπραξίας, χρηματικού ποσού, γεγονός που καταφάσκει, εμμέσως πλην σαφώς και την αντίστοιχη (διαιρετή) αστική ευθύνη κάθε μέλους, ως προς την απόδοση των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων στο Δημόσιο. Εξυπακούεται δε ότι τα κοινοπρακτούντα μέλη, τα οποία ουδέν εισέπραξαν, δεν είναι δυνατόν

να ενέχονται προς απόδοση οιοδήποτε ποσού, ενόψει του μηδενικού πλουτισμού τους.

34. Η ανάκτηση, τέλος, της επίμαχης οφειλής με είσπραξη αυτής εις ολόκληρον από τις παραπάνω εταιρείες, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ.10 το ν.1882/1990 και 9 παρ.1 του ν.2523/1997, δεν είναι νόμιμη, αφενός μεν, διότι οι διατάξεις αυτές αναφέρονται σε είσπραξη φόρων, τελών και εισφορών (άρθρο 4 παρ. 10 του ν. 1882/1990, ΣΤΕ 2512/2013), ως και φορολογικών προστίμων (άρθρο 9 παρ. 1 του ν. 2523/1997) και όχι σε είσπραξη τόκων υπερημερίας, αποκλειόμενης οποιαδήποτε διασταλτικής ερμηνεία τους, κατά την πάγια συναφή νομολογία (πρβλ ΣΤΕ 2051/2020, 978/2020, 415/2020, 1180/2018, 1213/2019, 3664/2015, ΟΛΝΣΚ 168/2018, ad hoc ΠΠρΑθ 1481/2016, Nomos), αφετέρου δε, διότι, σε κάθε περίπτωση, προϋποθέτουν την γέννηση της σχετικής υποχρέωσης πρωτογενώς εις βάρος της Κοινοπραξίας (βλ. και τα άρθρα 22 Ε.Ν. και 249 του ν. 4072/2012, ως και ΑΠ 973/2020, ΣΤΕ 1313/2020), γεγονός το οποίο ουδέποτε συνέτρεξε εν προκειμένω, ενόψει του αναφερθέντος αδικαιολόγητου πλουτισμού απευθείας και πρωτογενώς στο πρόσωπο των κοινοπρακτούντων μελών της.

Απάντηση

35. Κατόπιν όλων των προεκτεθέντων, επί του τεθέντος ερωτήματος, η Ολομέλεια του Α΄ Τμήματος Διακοπών ΝΣΚ γνωμοδοτεί ως εξής:

(α) Το ερώτημα παραδεκτά υποβλήθηκε μόνο από τον Υπουργό Τουρισμού, χωρίς να τίθεται ή συνυπογράφεται και από τον Διοικητή της Α.Α.Δ.Ε (**κατά πλειοψηφία**).

(β) Νόμιμα, μετά την αναίρεση της απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με αριθμό 1409/2009, διενεργήθηκε η βεβαίωση του συνολικού ποσού από τόκους υπερημερίας, του οποίου επισπεύδεται η ανάκτηση από το Δημόσιο, σε βάρος της Κοινοπραξίας με την επωνυμία «Κ.Κ.Α.», πλην όμως, το ποσόν αυτό πρέπει να ταυτίζεται πλήρως με το συνολικό ποσό που οφείλουν να αποδώσουν τα κοινοπρακτούντα μέλη της, μετά από εκκαθάριση και σαφή πιστοποίηση του ακριβούς ποσού των παρακρατηθέντων από το Δημόσιο φόρων και τελών (**ομόφωνα**).

(γ) Το Δημόσιο, μέσω του Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ., δικαιούται να εισπράξει (ανακτήσει), εντόκως, το συνολικό χρηματικό ποσό από τόκους υπερημερίας, που κατέβαλε ή συμψήφισε αχρεωστήτως, σύμφωνα με την παραπάνω απόφαση

του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών- ήδη αναιρεθείσα-, πλην όμως, η είσπραξη αυτή πρέπει να λάβει χώρα διαιρετά από κάθε κοινοπρακτούν μέλος της ως άνω Κοινοπραξίας, επί τη βάσει του χρηματικού ποσού, που, πράγματι, εισπράχθηκε αχρεωστήτως από κάθε ένα από αυτά (**ομόφωνα**).

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 15 -07-2021

Η Πρόεδρος

Οι Εισηγητές

Ευγενία Βελώνη
Πρόεδρος του Ν.Σ.Κ

Θεόδωρος Ψυχογιός Ευστράτιος Ηλιαδέλης
Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους